

Економіка

УДК 338.48:502.131.1:351(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18440789>

**Сталий розвиток рекреаційної сфери України:
роль державних механізмів у формуванні балансу інтересів міських
агломерацій**

Юрченко Олександр Анатолійович

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8447-6510>

Никонюк Катерина Олегівна

старший викладач кафедри міжнародної економіки,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ORCIDID: <https://orcid.org/0000-0002-2271-1538>

Прийнято: 12.12.2025 | Опубліковано: 30.12.2025

Анотація У науковій статті досліджено теоретико-методичні засади формування та функціонування державного механізму регулювання рекреаційної сфери України в умовах воєнних викликів і післявоєнної трансформації.

Обґрунтовано актуальність підвищення результативності державної політики у сфері рекреації з огляду на втрати інфраструктури, скорочення інвестиційних потоків, зниження попиту на рекреаційні послуги та необхідність відновлення людського капіталу й активізації регіонального розвитку. Визначено, що ключовою управлінською проблемою є досягнення балансу

інтересів держави, територіальних громад і бізнесу за одночасного мінімізації екологічних і безпекових ризиків та забезпечення соціальної доступності рекреаційних послуг.

Систематизовано наукові підходи до державного регулювання рекреаційної сфери й сталого розвитку туризму та екотуризму, узагальнено їх значення для формування сучасних управлінських рішень у контексті децентралізації та відбудови. Запропоновано структуру складових державного механізму регулювання рекреаційної сфери України, що охоплює законодавчу, організаційну, стратегічну, бюджетну, податкову, регуляторну, екологічну, соціальну, інвестиційно-партнерську, моніторингову та безпекову складові, а також визначено інструменти їх практичної реалізації.

Доведено, що комплексність і узгодженість зазначених елементів забезпечують підвищення обґрунтованості державних рішень, ефективніший розподіл ресурсів, стимулювання інвестиційної активності та формування передумов довгострокового сталого розвитку рекреаційних територій. Встановлено, що реалізація запропонованого механізму сприяє зміцненню конкурентоспроможності рекреаційної сфери, зростанню інвестиційної привабливості регіонів, підвищенню якості й доступності рекреаційних послуг та збереженню природних рекреаційних ресурсів.

Ключові слова: рекреаційна сфера, державне регулювання, сталий розвиток, державний механізм, післявоєнна відбудова, децентралізація, публічно-приватне партнерство, міські агломерації, екологічна безпека, соціальна доступність.

**Sustainable Development of Ukraine's Recreational Sector:
The Role of State Mechanisms in Shaping the Balance of Interests of Urban
Agglomerations**

Yurchenko Oleksandr

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economics
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8447-6510>

Nykoniuk Kateryna

Senior Lecturer of the Department of International Economics,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2271-1538>

Abstract. The scientific article examines the theoretical and methodological foundations of the formation and functioning of the state mechanism for regulating the recreational sector of Ukraine under conditions of wartime challenges and post-war transformation. The relevance of enhancing the effectiveness of state policy in the recreational sphere is substantiated in view of infrastructure losses, a decline in investment flows, reduced demand for recreational services, and the need to restore human capital and stimulate regional development. It is determined that the key managerial challenge lies in achieving a balance of interests among the state, territorial communities, and business entities while simultaneously minimizing environmental and security risks and ensuring social accessibility of recreational services.

Scientific approaches to state regulation of the recreational sector and the sustainable development of tourism and ecotourism are systematized, and their significance for shaping modern managerial decisions in the context of

decentralization and reconstruction is generalized. A structured framework of the components of the state mechanism for regulating the recreational sector of Ukraine is proposed, encompassing legislative, organizational, strategic, budgetary, tax, regulatory, environmental, social, investment-partnership, monitoring, and security components, as well as the instruments for their practical implementation.

It is proven that the complexity and coherence of these elements enhance the soundness of state decisions, enable a more efficient allocation of resources, stimulate investment activity, and create prerequisites for the long-term sustainable development of recreational territories. It is established that the implementation of the proposed mechanism contributes to strengthening the competitiveness of the recreational sector, increasing the investment attractiveness of regions, improving the quality and accessibility of recreational services, and preserving natural recreational resources.

Keywords: recreational sector, state regulation, sustainable development, state mechanism, post-war reconstruction, decentralization, public–private partnership, urban agglomerations, environmental security, social accessibility.

Постановка проблеми. Рекреаційна сфера України в сучасних умовах воєнних викликів і післявоєнної трансформації набуває особливого значення як інструмент економічного відновлення регіонів, диверсифікації їх економічної структури та підвищення якості життя населення, зокрема в межах міських агломерацій, які концентрують значну частину людського, інвестиційного та інфраструктурного потенціалу країни. Повномасштабна воєнна агресія спричинила суттєві втрати рекреаційної інфраструктури, скорочення інвестиційних потоків, зниження платоспроможного попиту на рекреаційні послуги та порушення усталених механізмів управління розвитком територій, що особливо гостро проявляється у великих містах та агломераціях і актуалізує необхідність переосмислення ролі держави у регулюванні цієї сфери.

В умовах обмежених фінансових ресурсів держави та місцевих бюджетів загострюється проблема економічної ефективності державних рішень, пов'язаних із відновленням і розвитком рекреаційної сфери як у сільських і периферійних територіях, так і в міських агломераціях. Відсутність системної оцінки економічної доцільності програм підтримки, недостатня координація між центральними та місцевими органами влади, фрагментарність стратегічного планування та слабка інтеграція рекреаційної політики у стратегії розвитку міських агломерацій і регіонів знижують результативність управлінського впливу держави на цю сферу.

Ключовою проблемою є формування балансу інтересів економічних суб'єктів, територіальних громад, міських агломерацій і держави в цілому. Прагнення до швидкого економічного ефекту від рекреаційної діяльності, особливо в урбанізованих просторових утвореннях, часто супроводжується ризиками надмірної експлуатації природних ресурсів, зростанням екологічного навантаження на приміські рекреаційні території та поглибленням соціальної нерівності у доступі до рекреаційних послуг. Водночас недостатня регуляторна визначеність і обмежені стимули для бізнесу стримують розвиток інвестиційних проєктів у рекреаційній сфері міських агломерацій, зокрема у сфері зеленої інфраструктури, реабілітаційних та оздоровчих послуг.

Особливої актуальності набуває питання удосконалення економічних та інституційних механізмів державного регулювання рекреаційної сфери з урахуванням специфіки функціонування міських агломерацій, зокрема бюджетно-податкових стимулів, інструментів публічно-приватного партнерства, програм цільового фінансування та механізмів стратегічного планування сталого розвитку рекреаційних територій у межах агломераційного простору. За умов воєнних ризиків і високого рівня невизначеності саме ефективні управлінські рішення здатні забезпечити оптимальний розподіл ресурсів між ядром агломерації та прилеглими громадами, мінімізувати втрати

та створити передумови для довгострокового економічного зростання рекреаційної сфери.

У контексті післявоєнної відбудови рекреаційна сфера, особливо в межах міських агломерацій, може стати важливим фактором економічної активізації територій, підвищення їх інвестиційної привабливості та формування нових точок зростання на основі розвитку зеленої, соціально орієнтованої та інклюзивної інфраструктури. Проте реалізація цього потенціалу потребує науково обґрунтованого підходу до формування та реалізації державної політики, орієнтованої на досягнення балансу економічних, соціальних і екологічних інтересів у системі «держава – регіон – міська агломерація – територіальна громада». Саме тому дослідження ролі державних механізмів у забезпеченні сталого розвитку рекреаційної сфери України з урахуванням агломераційного виміру має вагоме теоретичне та прикладне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях проблематики сталого розвитку рекреаційної сфери України чітко простежуються кілька провідних напрямів, сформованих окремими групами вчених [1-19].

Так, А. С. Близнюк [1] та О. В. Соловійова [12] зосереджують увагу на механізмах державного регулювання рекреаційної сфери, розглядаючи їх крізь призму публічного управління, адаптації до європейських стандартів та реагування на глобальні виклики. Дослідження В. В. Гуменюка [4], О. О. Шеки [14] та О. В. Овсяк [8] спрямовані на обґрунтування комплексного підходу до управління рекреаційними ресурсами, удосконалення правових, фінансових та інституційних інструментів державного впливу на розвиток курортно-рекреаційної сфери.

Водночас Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, О. В. Рудковський і С. О. Белікова [3] аналізують розвиток туристично-рекреаційного комплексу крізь призму економічної безпеки держави, наголошуючи на необхідності державної координації для мінімізації ризиків та забезпечення стійкого зростання галузі.

Окремий науковий напрям формують дослідження [2, 9], присвячені сталому розвитку туризму та екотуризму як інструментам балансу інтересів держави, бізнесу, місцевих громад і довкілля. В. Брич і Н. Галиш [2], Н. В. Павліха, І. О. Цимбалюк та А. Ю. Савчук [9] обґрунтовують концептуальні засади сталого розвитку туризму та рекреації, акцентуючи на екологічних, соціальних і економічних аспектах державної політики. Проблеми розвитку екотуризму та збереження екосистем досліджують І. В. Замула [5], К. Нікітенко [7], О. В. Рошин і Ю. В. Плюта [11], підкреслюючи роль регуляторних і стимулюючих механізмів держави.

Прикладні дослідження демонструють В. І. Токарева та К. А. Горюнова [13], які розкривають роль рекреаційних комплексів у залученні туристів і збереженні природного середовища, а також А. В. Шлапак, О. А. Юрченко [15; 18], що розглядають сталий розвиток у ширшому контексті «зеленої» економіки. Сукупно ці наукові підходи формують уявлення про державні механізми як ключовий чинник забезпечення балансу інтересів у системі сталого розвитку рекреаційної сфери України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рекреаційна сфера України є складною багатокомпонентною соціально-економічною системою, що охоплює сукупність видів діяльності, пов'язаних із відновленням фізичних, психологічних та інтелектуальних ресурсів людини шляхом використання природних, культурних і соціально-економічних рекреаційних ресурсів. Вона поєднує в собі елементи туризму, санаторно-курортного лікування, оздоровлення, відпочинку, дозвілля та пов'язаних із ними сервісних послуг, формуючи окремий сегмент національної економіки.

З економічної точки зору рекреаційна сфера виступає важливим фактором регіонального розвитку, сприяє диверсифікації економічної структури територій, створенню робочих місць, зростанню доходів місцевих бюджетів та активізації підприємницької діяльності. Водночас її функціонування тісно пов'язане з використанням обмежених природних

ресурсів, що зумовлює необхідність застосування принципів раціонального природокористування та екологічної відповідальності.

У системі державного управління рекреаційна сфера розглядається як об'єкт регулювання, що потребує комплексного підходу, спрямованого на узгодження економічних, соціальних та екологічних інтересів. Такий підхід відповідає концепції сталого розвитку, відповідно до якої рекреаційна діяльність має забезпечувати довгостроковий соціально-економічний ефект без погіршення стану природного середовища та якості життя населення.

Структурно рекреаційна сфера України охоплює рекреаційні території та ресурси, інфраструктуру (транспортну, готельну, санаторно-курортну, інженерну), суб'єктів господарювання, органи державної влади та місцевого самоврядування, а також споживачів рекреаційних послуг. Взаємодія зазначених елементів формує інституційне середовище функціонування рекреаційної сфери та визначає рівень її конкурентоспроможності.

В умовах сучасних викликів, зокрема воєнних дій, процесів децентралізації та післявоєнної відбудови, рекреаційна сфера України набуває додаткового значення як інструмент соціальної реабілітації населення, інтеграції внутрішньо переміщених осіб, відновлення людського капіталу та формування нових точок економічного зростання регіонів. Це обумовлює необхідність наукового осмислення її сутності, функцій і ролі в системі національного розвитку.

Державний механізм регулювання рекреаційної сфери доцільно розглядати як систему взаємопов'язаних інституцій, норм, інструментів і управлінських процедур, за допомогою яких держава формує правила функціонування рекреаційного ринку, забезпечує раціональне використання рекреаційних ресурсів, стимулює інвестиції та підприємницьку активність, а також гарантує суспільно значущі результати (екологічну безпеку, соціальну доступність, регіональний розвиток). У контексті сталого розвитку цей

механізм спрямований на баланс економічних, соціальних та екологічних інтересів і мінімізацію ризиків (зокрема безпекових і воєнних).

Складові державного механізму регулювання рекреаційної сфери представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Складові державного механізму регулювання рекреаційної сфери України

№ з\п	Складова механізму	Коротка характеристика	Інструменти для реалізації
1	2	3	4
1.	Законодавча складова	Правила, стандарти та вимоги до рекреаційної діяльності, використання територій і ресурсів	- закони й підзаконні акти; - стандарти якості послуг; - правила землекористування; - ліцензування та дозвільні процедури
2.	Організаційна складова	Система органів влади та їх повноваження, координація між рівнями управління	- розподіл компетенцій “держава–регіон–громада”; - міжвідомча координація; - агенції розвитку; - офіси туризму.
3.	Стратегічна складова	Планування цілей, пріоритетів, проєктів відновлення та розвитку	- стратегії розвитку регіонів; - програми відбудови; - цільові програми; - дорожні карти; - портфель проєктів
4.	Бюджетна складова	Формування й розподіл фінансових ресурсів для підтримки та модернізації сфери	- бюджетні програми; - субвенції / дотації; - співфінансування з громадами; - гранти; фонди відбудови.
5.	Податкова складова	Створення мотивації для бізнесу й інвесторів, розвиток малого та середнього підприємництва у рекреації	- податкові стимули (за пріоритетами); - компенсаційні програми; підтримка малого та середнього бізнесу в туризмі.
6.	Регуляторна складова	Контроль дотримання норм, вимог безпеки, якості та законності	- інспекційні перевірки; - контроль якості наданих послуг; - аудит використання коштів державного та місцевого бюджету на рекреаційні програми; - антикорупційні процедури в частині перевірки фінансування рекреаційних проєктів.
7.	Екологічна складова	Збереження природних рекреаційних ресурсів і обмеження негативних впливів	- екологічні стандарти; - оцінка впливу на екологію регіонів; - ліміти навантаження; - охоронні режими територій; відновлювальні заходи

8.	Соціальна складова	Забезпечення доступності рекреації для населення та соціально вразливих груп	- соціальні програми оздоровлення; - підтримка реабілітації; - доступні послуги; - соціальне замовлення
9.	Інвестиційно-партнерська складова	Залучення приватного капіталу та партнерств до розвитку рекреаційної інфраструктури	- державно-приватне партнерство; - концесії в рекреаційній сфері; - інвестиційні угоди; - кластерні ініціативи; - спільні проєкти з об'єднаними територіальними громадами
10.	Моніторингова складова	Збір даних, оцінювання ефективності політики, управління на основі доказів	- показники (KPI); - моніторинг туристичних потоків; - оцінка ефективності програм
11.	Безпекова складова	Управління ризиками в умовах воєнних загроз і надзвичайних ситуацій	- безпекові протоколи; - зонування ризиків; - вимоги до укриттів; - страхові механізми.

Джерело: власна розробка

Складові державного механізму регулювання рекреаційної сфери України утворюють цілісну систему управлінського впливу, ефективність якої визначається узгодженістю правових, економічних, інституційних та організаційних елементів. Законодавча складова формує базові правила функціонування рекреаційної діяльності та забезпечує правову визначеність для суб'єктів ринку, тоді як організаційна – визначає розподіл повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування, створюючи умови для координації управлінських рішень на різних рівнях. Стратегічні та бюджетні інструменти забезпечують концентрацію ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку, що особливо важливо в умовах обмежених бюджетних можливостей та післявоєнної відбудови.

Водночас податкова, інвестиційно-партнерська й соціальна складові спрямовані на активізацію економічної діяльності у рекреаційній сфері, залучення приватного капіталу, підтримку місцевих громад і забезпечення доступності рекреаційних послуг для населення. Екологічна та безпекова складові виконують функцію обмежувачів, які запобігають надмірній експлуатації природних ресурсів і мінімізують ризики, пов'язані з воєнними

загрозами та надзвичайними ситуаціями. Моніторингова складова, у свою чергу, забезпечує зворотний зв'язок між цілями державної політики та фактичними результатами її реалізації, створюючи підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Отже, в сукупності зазначені складові елементи формують державний механізм регулювання рекреаційної сфери, який слід розглядати не як набір ізольованих інструментів, а як інтегровану систему цілеспрямованого впливу держави на розвиток рекреаційних територій і ринків рекреаційних послуг. Саме така системність дозволяє забезпечити баланс економічних, соціальних та екологічних інтересів, підвищити результативність управління та створити умови для сталого розвитку рекреаційної сфери України, що зумовлює необхідність подальшого детального аналізу самого механізму державного регулювання та особливостей його функціонування.

Державний механізм регулювання рекреаційної сфери України зображено на рисунку 1.

Наведений на рисунку державний механізм регулювання рекреаційної сфери України відображає системний підхід до управління розвитком рекреаційних територій і ринку рекреаційних послуг на засадах сталого розвитку. Його змістовне наповнення ґрунтується на взаємодії мети, завдань, суб'єктів і об'єктів регулювання, а також сукупності управлінських інструментів законодавчого, організаційного, стратегічного, бюджетного, податкового, регуляторного, екологічного, соціального, інвестиційно-партнерського, моніторингового та безпекового характеру. Реалізація такого механізму забезпечує цілеспрямований управлінський вплив держави на рекреаційну сферу шляхом формування нормативних умов діяльності, стимулювання інвестиційної активності, координації дій органів влади різних рівнів та інтеграції принципів екологічної відповідальності й соціальної орієнтації у процеси відновлення та розвитку рекреаційної інфраструктури.

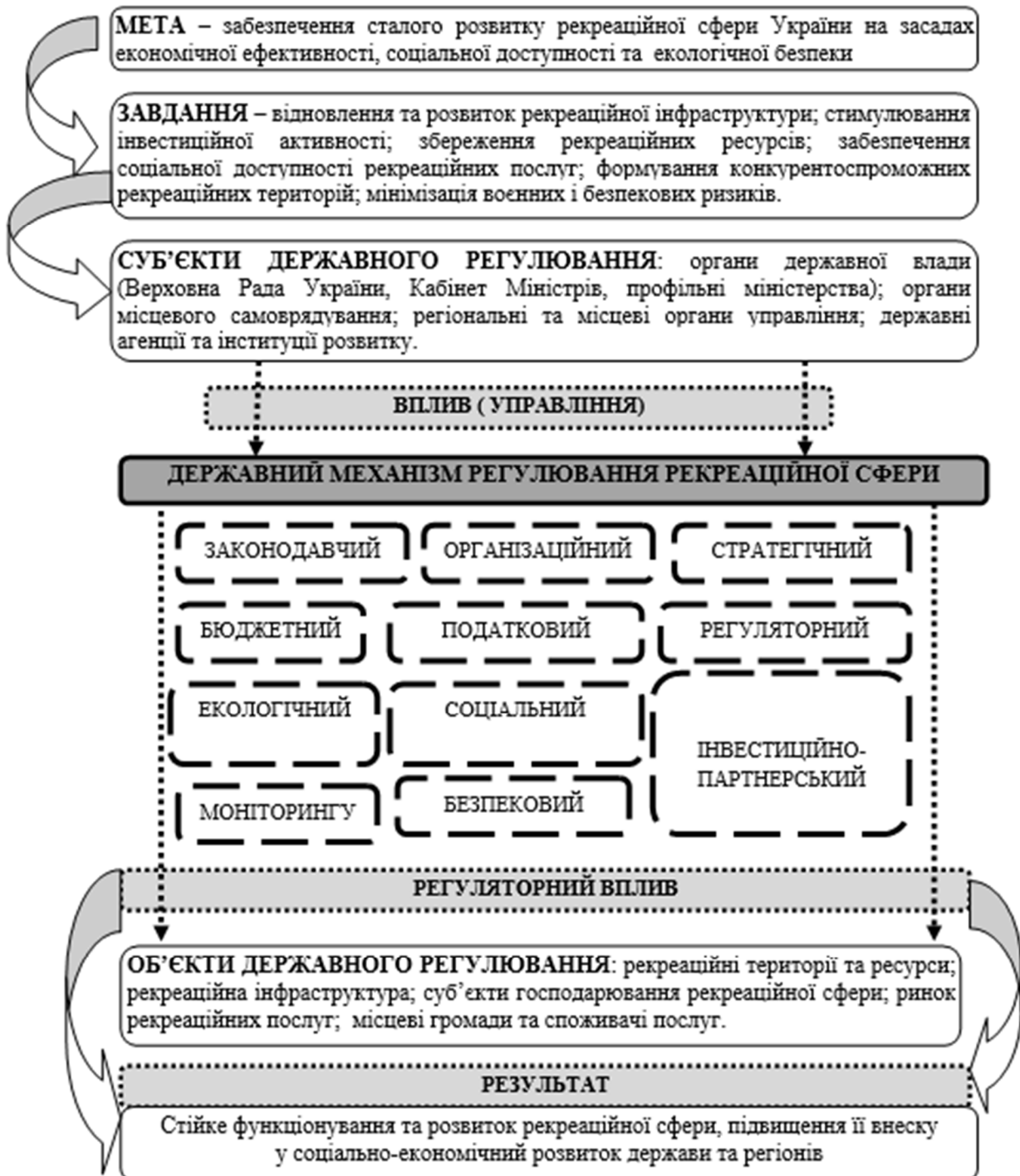

Рис. 1. Державний механізм регулювання рекреаційної сфери України

Джерело: власна розробка

Ефект функціонування запропонованого механізму полягає у досягненні балансу економічних, соціальних та екологічних інтересів суб'єктів рекреаційної діяльності, місцевих громад і держави в цілому, а також у

підвищенні результативності управлінських рішень в умовах воєнних викликів і післявоєнної відбудови. Очікуваним результатом є стійке функціонування та довгостроковий розвиток рекреаційної сфери України, зростання її інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності, підвищення якості й доступності рекреаційних послуг, збереження рекреаційних ресурсів і посилення внеску цієї сфери у соціально-економічний розвиток регіонів та держави загалом.

Висновки. За результатами проведеного дослідження здійснено комплексне теоретико-методичне узагальнення підходів до визначення сутності рекреаційної сфери України та обґрунтовано роль держави у забезпеченні її сталого розвитку. Рекреаційну сферу розглянуто як багатокomпонентну соціально-економічну систему, що має значний потенціал для регіонального розвитку, відновлення людського капіталу та післявоєнної трансформації економіки. Розроблено й систематизовано складові державного механізму регулювання рекреаційної сфери, які охоплюють законодавчі, організаційні, стратегічні, бюджетні, податкові, регуляторні, екологічні, соціальні, інвестиційно-партнерські, моніторингові та безпекові інструменти. Запропонований механізм представлено як інтегровану систему цілеспрямованого управлінського впливу, спрямовану на досягнення балансу економічних, соціальних та екологічних інтересів. Доведено, що його реалізація створює передумови для підвищення ефективності державної політики, забезпечення стійкого функціонування рекреаційної сфери та посилення її внеску у соціально-економічний розвиток України та її регіонів.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язувати з розробленням методичного інструментарію оцінювання ефективності державного регулювання рекреаційної сфери, зокрема шляхом формування системи показників результативності (KPI) та інтегральних індексів сталого розвитку рекреаційних територій. Окремої уваги потребують питання удосконалення фінансово-економічних механізмів стимулювання інвестицій у

рекреаційну інфраструктуру, розвитку публічно-приватного партнерства, а також адаптації державної політики у сфері рекреації до умов децентралізації та післявоєнної трансформації економіки України.

Список використаних джерел

1. Близнюк А. С. Механізми державного регулювання розвитку рекреаційної сфери: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. Вип. 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1311>
2. Брич В., Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30, № 4. С. 23–30. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.04.023>
3. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Рудковський О. В., Белікова С. О. Стан та тенденції розвитку туристичного комплексу в контексті забезпечення економічної безпеки України. *Економіка та держава*. 2019. № 9. С. 17–25.
4. Гуменюк В. В. Державне регулювання курортно-рекреаційної сфери : монографія. Київ : Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 372 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/191b719da4473c1ec220882cbb9d518a.pdf>
5. Замула І. В., Кирилюк Д. Р. Розвиток екологічного туризму в Україні. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2 (104). С. 3–9. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-2\(104\)-3-9](https://doi.org/10.26642/jen-2023-2(104)-3-9)
6. Лелеченко А. П., Славінський О. В. Напрями вдосконалення правового та фінансового механізмів державного регулювання рекреаційної сфери. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. Вип. 8. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/4403/4438>
7. Нікітенко К. Розвиток екотуризму в Україні: потенціал та проблеми. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. № 15. С. 259–263. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.32>

8. Овсюк Н. В., Підвальна О. Г. Державне регулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31 (70), № 1. С. 175–179. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_1/32.pdf
9. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 211 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20754/1/tyruzsm_2022.pdf
10. Пригара О. В., Брик С. Д., Голубець І. М. Розвиток туристично-рекреаційного комплексу в умовах сталого зростання економіки. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/938/898>
11. Рощин О. В., Плюта Ю. В. Розвиток екотуризму в Україні як напрямок сталого розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2020. № 30 (4). С. 47–53.
12. Соловйова О. В. Механізми державного регулювання розвитку сфери рекреаційних послуг в Україні : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Запоріжжя, 2012. 214 с.
13. Токарева В. І., Горюнова К. А. Розвиток екотуризму в Україні: роль рекреаційних комплексів у залученні туристів та збереженні екосистеми. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5523>
14. Шека О. О. Комплексний підхід до управління рекреаційними ресурсами на регіональному рівні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. Вип. 3 (22). С. 157–167. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2019/3/21.pdf>
15. Шлапак А. В., Іващенко О. А., Юрченко О. А. Сучасні підходи до розуміння ролі міських агломерацій у сталому розвитку національної

економіки. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4676/4618>

16. Яворський Р. І. Суб'єкти туристично-рекреаційної діяльності: публічно-правовий аспект. *Київський часопис права*. 2024. Вип. 2. С. 229–237. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/471/458>

17. Ярмолюк Д. І. Рекреаційне лісокористування: фактор сталого розвитку туризму. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. Вип. 13. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-13-12-02/2024-13-12-02>

18. Shlapak A., Sysoiev O., Yurchenko O., Kozlov A., Nykoniuk K. Navigating challenges and exploring opportunities within a green economy framework: Case of urban transport networks in Ukraine. *Grassroots Journal of Natural Resources*. 2025. Vol. 8, No. 1. P. 61–81. URL: <https://grassrootsjournals.org/gjnr/nr.08-01-03.shlapaket al.pdf>